

N T O N E E L B E L E I D

minnaars die actief informatie verzamelt, maar niet voor de groep participanten die slechts een paar keer per jaar een evenement bezoekt, laat staan voor de groep die kunst weliswaar welgezind is maar nooit ergens heen gaat... Het produkt is bovendien moeilijk via publiciteit over te dragen. Je gaat niet naar *Borkman* van het Publiektheater als je alleen weet dat Ibsen een Noors schrijver is. Maar misschien ga je eerder naar een 'ademenemend drama van een bankroete bankier en zijn vrouw, meeslepend gespeeld door de van de TV bekende acteur Huppeldepup; kaartjes te verkrijgen bij alle krantenwinkels.' En misschien ga je nog eerder als je in een ticketshop in het winkelcentrum op je gemak recensies hebt gelezen, een fragment van het stuk op video hebt gezien en ter plaatse een biljet kan kopen, na op het beeldscherm een overzicht van de vrije plaatsen te hebben opgeroepen." De overheid zou via de hefboom van de subsidie een beter publieksbeleid bij de gezelschappen kunnen bevorderen.

Een toneelbeleid, mag dat?

Wanneer de Vlaamse beleids mensen nog maar eens te horen krijgen dat het theaterdecreet een kunstenaarsbeleid toelaat maar geen toneelbeleid, beweren ze allen dat het niet anders mag. "Mijnheer, de staat mag toch geen inhoudelijke keuze maken in de kunstensector! Het beleid moet toch neutraal zijn!" En halvelings denken ze dat de criticus tegen de vrijheid van mening is, en tegen de autonomie van de kunst tegenover de overheid. Toch moet het toneelmakersdecreet op de helling, omdat het meer en meer als een slecht toneeldecreet begint te werken. De onderverdeling in vier soorten gezelschappen (repertoire-, reis-, kamer-, experimentele en vormingsgroepen) gedefi-

nierd in louter administratieve termen, bevriest de verhoudingen uit 1975 toen het ding in werking ging. De gevolgen zijn dat de eerstgeborenen bijzonder veel rechten hebben, en gezelschappen beperkt worden in de veranderingen die ze willen doorvoeren, en nieuwe groepen buiten de prijzen vallen. Wel moet nog eventjes aangestipt dat het decreet ook nu nog goed werk doet. Tenslotte vertoef een flink deel van de vernieuwing van de jaren tachtig binnen het decreetland. Maar nu de toegangskanalen dichtslibben is het hoog tijd nieuwe criteria in het beleid in te voeren.

Maar de vraag van Poma en co blijft: "Mag de overheid wel inhoudelijk richten?" In alvast twee van de buurlanden gebeurt het. Brinkman propageert openlijk 'de topkunsten' en Proloog is met een artistieke veroordeling door de wc gespoeld. En Lang, in Frankrijk, komt zowat persoonlijk tussen om de avantgardesterren uit de jaren zeventig eindelijk uit de financiële puree te helpen. De overheid in andere landen komt dus op inhoudelijk vlak tussen. Hoewel de voorbeelden geen van beide zomaar overgeplant horen te worden. De 'persoonlijke' tussenkomsten van Poma (Interact, Van Melle) waren niet bijzonder hoopgevend. En 'toptoneel in Vlaanderen'? De weg is lang. Een gericht toneelbeleid, mag dat? Jazeker, het wordt zelfs nodig nu het decreet alleen nog conservatief werkt op de toneeltoestand.

Deskundigheid of het politieke prioritair?

In Vlaanderen is nooit een toneelbeleid in de strikte zin van het woord gevoerd omdat de notie 'kwaliteit' niet in het subsidiesysteem betrokken wordt. Hier botsen we op één van de grondproblemen van ons toneelsysteem.

De overheid heeft in het cultuurpact de dominantie vastgelegd van het politieke boven het onafhankelijk culturele. Alle Raden van Advies dienen vanuit de politieke bastions ingevuld te worden. Deskundigheid van mensen in de raden komt na hun politieke kleur. Het is normaal dat bij dergelijke prioriteiten de norm 'kwaliteit' geen rol heeft gespeeld bij het beleid tot nu toe. En zelfs binnen het toneelmilieu twijfelt men soms aan de hanteerbaarheid van de norm 'kwaliteit' of, wat hetzelfde is, aan de deskundigheid en onpartijdigheid van gelijk wie in een 'kwaliteitsraad' zou zitten. "Wie kan er één persoon noemen over wiens deskundigheid men in het Vlaamse theaterwereldje een consensus kan bereiken?" zucht Toon Brouwers.

Het probleem wordt echter op zijn kop gezet. Het cultuurpact verhindert dat onafhankelijke deskundigen zich profileren omdat iedereen die zich op beleidsniveau in wil schakelen in de toneel-discussie eerst partijpolitieke kleur moet bekennen.

Toch is het sanctioneren van de 'kwaliteit' in het subsidiebeleid een van de weinige manieren om het toneel echt te helpen. Belangrijk lijkt me dat het begrip 'kwaliteit' niet te eng wordt bekeken. Het gaat zeker om vernieuwing of grote beheersing van de thetertaal. Maar het gaat ook om de produktiewijze en om de verhouding met de toeschouwers en het publiek. Het zou vanzelf horen te spreken dat niet elke groep vernieuwend moet zijn. Net zoals het voor de hand zou moeten liggen dat groepen die grenzen willen verleggen via hun subsidie onafhankelijk horen te zijn van publieksbijval.

De doelstellingen van het toneelbeleid aanhouden?

Het toneel in ons land heeft nood aan een nieuwe definitie-

ring van de subsidiecriteria uiteindelijk, omdat op de oude manier de doelstellingen van het beleid niet verwezenlijkt zijn. Sinds het puinruimen in 1945 begon, zijn de kerndoelstellingen van het hele culturele beleid participatie en spreiding geweest. Ook voor het toneel: 'participeer en spreidt, dat is de kern van het toneelbeleid'. Precies omdat die doelstellingen nog overeind staan, moet het toneelbeleid veranderen. Want het professionele toneel is vooralsnog niet bijzonder populair geworden. Het toeschouwersaantal stagneert dik onder het miljoen per jaar. Het toneel blijft geconcentreerd in enkele centra. Van een grotere diversiteit in de publiekssamenstelling is weinig gekomen. Ondanks de serieuze inspanning met het decreet, ondanks de spectaculaire stijging van het aantal beroepsgezelschappen de laatste tien jaar. De twee manieren om dichterbij de verwezenlijking van de basisdoelstellingen te komen zijn de kwaliteit van ons toneel verbeteren en de publiekswerving beter organiseren. Daarom moeten die criteria in het decreet komen.

Een subsidieregeling uitwerken waarin zowel recht wordt gedaan aan kwaliteit, eigen inkomsten, toneelsoort en decentralisatie is onderdeel van de echte discussie voor een toneelbeleid. Hier is slechts nogmaals en encore gezegd — door het lijnen van de vragen die hoorbaar zijn in theaterland — dat het debat nodig is.

Paul De Bruyne